

У спеціалізовану вчену раду Д 26.053.19 у
Національному педагогічному університеті
імені М. П. Драгоманова

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Братанича Андрія Анатолійовича
**«Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної підготовки
майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті»**,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (технічні дисципліни)

Дисертаційне дослідження Братанича Андрія Анатолійовича присвячено
проблемі, актуальність якої визначається широкою інформатизацією та
реформуванням вищої освіти.

Робота спрямована на розв'язання двох важливих проблем, кожна з яких
має високу актуальність з огляду на сучасний стан та тенденції розвитку освіти
та суспільства.

По-перше, це проблема організації особистісно орієнтованої
інформатичної підготовки, що може бути широко застосованою за відповідної
методичної адаптації. Особистісно орієнтована інформатична підготовка
органічно поєднує в собі традиційні (очні) і комп'ютерно орієнтовані методи,
засоби і форми організації навчання. Низка зарубіжних та вітчизняних
досліджень показує, що розробка і впровадження в навчальний процес
комп'ютерно орієнтованих засобів навчання є одним з реальних шляхів
підвищення якості фахової підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою,
активізації навчально-пізнавальної і науково-дослідної діяльності студентів,
розкриття їхнього творчого потенціалу, збільшення ролі самостійної та
індивідуальної роботи.

По-друге, це проблема системного застосування електронних навчально-
методичних комплексів (ЕНМК), що дає можливість студентам всебічно й
гармонійно розвиватися, розкривати свої творчі здібності, сприяє
індивідуалізації та диференціації навчання, підвищенню мотивації та інтересу
до навчання, сприяє формуванню інформаційної культури, а викладачам дає
можливість підвищувати ефективність навчання інформатичних дисциплін.

З огляду на вищезазначене, тема дисертаційної роботи Братанича Андрія
Анатолійовича «Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної
підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті» є
актуальною і доцільною для наукового пошуку.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна***

Спільне розв'язання двох означених проблем у роботі А. А. Братанича є
одним із засобів синергії – так, методи проектування особистісно орієнтованої
інформатичної підготовки застосовуються до проектування процесу фахової
підготовки майбутніх учителів технологій та форм організації і методів їх
навчання, а провідний засіб навчальної діяльності, розроблений автором –

ЕНМК, – стає необхідною основою для формування інформатичної компетентності майбутніх фахівців технологічної галузі.

Основні наукові положення, завдання і методи дослідження достатньо повно обґрунтовані та побудовані на сучасних психолого-педагогічних та методологічних уявленнях про навчальний процес у вищій школі, професійну підготовку фахівців технологічної галузі та особливостях їх професійної діяльності. Достовірність результатів дослідження забезпечується коректністю постановки завдань, використанням сучасних методів дослідження та їх адекватності досліджуваним аспектам проблеми, опорою на досягнення сучасної методології проектування програмних систем, теорії та методики навчання, методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, позитивними результатами експериментального навчання студентів та їх подальшого професійного зростання, а також коректним опрацюванням теоретичного та емпіричного матеріалу.

У роботі обґрунтовано актуальність теми дослідження; показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, теоретико-методологічну основу та методи дослідження; висвітлено етапи науково-педагогічного пошуку; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження; охарактеризовано вірогідність, апробацію та впровадження результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження пов'язане з реалізацією основних положень Національної доктрини розвитку освіти та виконане відповідно до науково-дослідних робіт кафедри інформаційних систем і технологій “Зміст, форми, методи та засоби інформатичної підготовки вчителів”, що належить до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (реєстраційний номер РК 0109U006011), та пов'язана з впровадженням в освітній процес ЗВО основних положень Закону України “Про освіту”, Концепції програми інформатизації освіти, Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 13 від 26 червня 2014 року) та погоджена у міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 27 жовтня 2015 року).

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях

Авторський пріоритет підтверджується відповідними публікаціями у наукових фахових виданнях, та їх оприлюдненням на зарубіжних та вітчизняних науково-практичних конференціях.

Результати досліджень *доповідалися і знайшли схвалення* на численних наукових конференціях і семінарах різного рівня. Основні результати дослідження опубліковано в 9 наукових працях автора, серед яких 6 статей у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України за спеціальністю, 1 – у зарубіжному періодичному фаховому виданні, що індексується в наукометричних базах та 2 публікації апробаційного характеру.

Особистий внесок дисертанта полягає у дослідженні переваг використання електронних навчально-методичних комплексів в особистісно

орієнтованому середовищі навчання інформатичних дисциплін у закладах освіти України; виявленні ефективності особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій, згідно з якою в умовах інформаційного суспільства необхідна обов'язково враховувати потреби, мотиви, цілі, здібності, активність та інші індивідуально-психологічні особливості студентів; розробленні особистісно орієнтованої структури діяльності майбутнього вчителя технологій, до складу якої поряд з усталеними видами діяльності, також уведено компоненти структури особистісних якостей та структурної моделі інформатичної підготовки вчителя технологій; обґрунтованні необхідності ЕНМК та виявленні основних організаційно-методичних умов їх використання для забезпечення ефективної особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій; розробленні ЕНМК з дисципліни «Інформатика та основи програмування» для особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій та впровадженні до структури і змісту дисциплін інформатичного циклу особистісно орієнтованої методики навчання інформатичних дисциплін у середовищі ЕНМК.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 02-10/504 від 28.03.2018 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка 4854/01-50/12 від 21.03.2018 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 388 від 27.04.2018 р.), Українській інженерно-педагогічній академії (довідка № 105-02.20 від 12.02.2019 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12-40 від 26.04.2019 р.).

Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів з висновками, висновків, списку використаних джерел (251 найменування), 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 287 сторінок, серед них 189 сторінок основного тексту, у якому міститься 20 таблиць та 16 рисунків.

У **вступі** сформульовано проблему дослідження, обґрунтовано актуальність, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, висвітлено напрями впровадження й апробації результатів експериментальної роботи, визначено особистий внесок автора та структуру роботи.

У **першому розділі** «*Теоретичні та методичні основи застосування особистісно орієнтованого підходу в інформатичній підготовці майбутніх учителів технологій*» проаналізовано стан досліджуваної проблеми у науковій та методичній літературі; обґрунтовано теоретичні та методичні основи інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу в середовищі електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК); виокремлено основні методичні положення особистісно орієнтованого навчання інформатичних дисциплін.

Заслуговує на увагу проведений автором теоретичний аналіз особистісно орієнтованого підходу, який засвідчив, що сьогодні у центр системи інформатичної підготовки ставиться особистість студента, а діяльність

виступає в якості засобу розвитку професійно значущих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій.

У ході наукового пошуку дисертантом зазначено, що особистісно орієнтована інформатична підготовка не ставить собі за мету формування особистості із заздальгідь заданими властивостями, якостями, навченістю, підготовленістю. Окрім ґрунтовної фахової підготовки з інформатичних дисциплін, вона має створювати умови для розвитку потенційної можливості стати органічною особистістю інформаційного суспільства, передбачати врахування потреб особистості у самозміненні, самовизначенні, самоздійсненні і самоактуалізації.

Завдяки аналізу базових понять дослідження дисертантом виявлено педагогічні основи ефективної інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій та встановлено, що важливе значення у фаховому становленні вчителя технологій мають інформатичні компетентності, спрямовані на розвиток фахово важливих якостей особистості, на вдосконалення інформатичних знань, умінь і навичок, формування основ фахової майстерності майбутніх учителів технологій. Інформатична компетентність студента завжди передбачає розвиток його особистісних якостей.

У **другому розділі** «Реалізація особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій в середовищі електронних навчально-методичних комплексів» розкриваються наукові основи створення особистісно орієнтованого середовища інформатичної підготовки на основі ЕНМК, структура і зміст методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» в середовищі ЕНМК, основні компоненти методики: цілі та завдання, структура та зміст, методи, засоби, форми організації навчання інформатичних дисциплін; контроль за досягненням цілей розвитку особистості студента, а також наводяться результати експериментальної перевірки ефективності методики навчання інформатичних дисциплін на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування».

У роботі розглянуто процес проектування методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування», що включає цілі і завдання навчання, виховання і розвитку; основні принципи добору навчального матеріалу; зміст, методи, форми і засоби навчання, які реалізуються в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК і сприяють формуванню фахово значущих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій. При навчанні дисципліни «Інформатика та основи програмування» за авторською методикою в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК реалізуються: цілі формування наукових і технологічних знань і відповідних їм умінь; цілі морального, естетичного, трудового виховання учителів технологій у процесі вивчення галузі реалізації інформаційних процесів; цілі формування соціально активної особистості вчителя технологій інформаційного суспільства.

Описано основні етапи експериментальної роботи, завдання і зміст педагогічного експерименту, виконання статистичного опрацювання та аналіз результатів цього експерименту. Наведені результати статистичного опрацювання експериментальної роботи.

Значущість результатів дослідження для науки і практики та рекомендації щодо їх використання

В дисертаційному дослідженні: *теоретично обґрунтовано та розроблено*: особистісно орієнтовану структуру діяльності майбутнього вчителя технологій, що містить в собі основні якості особистості, характерні для технологічної галузі, які необхідно розвивати у процесі навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування», структура якої складається з цілей і завдань, змісту, методів, форм та засобів навчання, контролю досягнення цілей розвитку особистості студента; методичку навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» на основі особистісно орієнтованого підходу, що уможливорює формування професійно значимих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій у середовищі електронних навчально-методичних комплексів, організованих за допомогою засобів гіпертексту, мультимедіа та гіпермедіа технологій; *уточнені* принципи добору, структурування та репрезентування змісту навчального матеріалу з інформатичних дисциплін в електронних навчально-методичних комплексах; *розширено та конкретизовано* наукові знання про навчання інформатичних дисциплін та їх вплив на формування та розвиток професійно значимих особистісних якостей майбутніх учителів технологій; *виявлено* особливості навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» (добір і структурування навчального матеріалу відповідно до напрямків розвитку сучасної технологічної галузі; використання проблемного навчання; моделювання, аналізу прикладних завдань); організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне застосування електронних навчально-методичних комплексів у межах методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування»; *розкрито* основні положення особистісно орієнтованого підходу щодо інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій; *удосконалено* особистісно орієнтоване середовище навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій за рахунок створення електронних навчально-методичних комплексів, що позитивно впливають на рівень сформованості знань та умінь з інформатичних дисциплін; *набули подальшого розвитку*: методика навчання інформатичних дисциплін для підготовки фахівців технологічної галузі; принципи створення електронних навчально-методичних комплексів для особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в удосконаленні процесу інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій за рахунок створення та реалізації методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» в особистісно орієнтованому середовищі навчання інформатичних дисциплін з метою підвищення ефективності навчання, посилення індивідуальної траєкторії гармонійного розвитку особистості. На основі теоретичних положень і виявлених педагогічних умов створені й апробовані авторська програма, методичні рекомендації, контрольні та практичні завдання, комплекс дидактичних засобів з дисципліни «Інформатика та основи програмування», що розташовані у середовищі створеного електронного навчально-методичного комплексу.

Матеріали дослідження можуть бути використані у закладах вищої освіти і наукових установах під час підготовки бакалаврів технологічної освіти та у процесі підвищення кваліфікації вчителів і науково-педагогічних кадрів, для удосконалення освітнього процесу, у самоосвітній діяльності науково-педагогічних кадрів.

Отримані результати надають можливість вказати напрями подальших досліджень: розробка компонентів особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання інформатичних дисциплін відповідно до навчальних планів суміжних напрямів підготовки; розробка методичної системи використання особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання інформатичних дисциплін у підготовці студентів суміжних напрямів підготовки; розробка методичної системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з використання особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання інформатичних дисциплін у освітньому процесі ЗВО

Зауваження до змісту дисертації

Оцінюючи зміст і структуру дисертаційного дослідження А.А. Братанича загалом позитивно, звернемо увагу на окремі *недоліки* і висловимо деякі *зауваження і побажання*:

1. У дисертаційному дослідженні не розглянуто можливості використання інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу у дистанційній освіті, хоча спроектоване середовище ЕНМК може бути використане для різних форм навчання.
2. Робота значно виграла б, якщо б автор доповнив розроблену методику використання особистісно зорієнтованої інформатичної підготовки в середовищі ЕНМК сучасними педагогічними технологіями та методами, застосування яких на практиці демонстрували б викладачам та студентам переваги використання ЕНМК в освітньому процесі.
3. Дисертаційне дослідження виграло б, якби містило методичні рекомендації для викладачів щодо забезпечення суб'єктів навчання дисциплін інформатичного циклу щодо застосування вільно розповсюджуваного програмного забезпечення в інформатичній підготовці майбутнього вчителя у спроектованому ЕНМК.
4. Для більш повного уявлення про експериментальну методику доцільно опублікувати науково-методичні положення дисертаційної роботи у вигляді методичного посібника.
5. У роботі наявні незначні помилки стилістичного та синтаксичного характеру.

Однак викладені вище недоліки не зменшують наукову, теоретичну та практичну значимість дисертаційного дослідження А.А. Братанича та високу його оцінку в цілому.

ВИСНОВОК

Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна та практична значущість досить переконливо аргументовані і не викликають заперечень. Автором виконана значна теоретична і практична робота, досить кваліфіковано та всебічно проаналізовано стан проблеми інформатичної підготовки майбутніх фахівців технологічної галузі та створення і використання систем підтримки

навчання дисциплін інформатичного циклу, ступінь їх розробленості в науково-технічній та методичній літературі.

Автореферат і публікації автора відображають основний зміст та положення дисертації.

Вважаю, що робота Андрія Анатолійовича Братанича «*Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті*» подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни) є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення та відповідає вимогам п. 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

1404

А.М. Гедзик

Підпис А.М. Гедзика засвідчую,
ректор

О.І. Безлюдний